

dizajn:cre:um ² 2025

Aká je vízia SCD v roku 2025?

Inolab

Výskumno-vývojové
oddelenie SCD

V spolupráci

SLOVENSKÉ
CENTRUM
DIZAJNU

Vzácné chvíle sa neopakujú.

Ja medzi ne radím aj založenie Slovenského múzea dizajnu. Nebol to síce slávny zrod s poklepaním základného kameňa a strihaním pásky, ale vzniklo vďaka podpore dizajnerskej komunity, ktorá si uvedomovala jeho význam a potrebu.

Ako provizórne a jediné možné riešenie vo svojom čase (2013) vzniklo SMD ako nové oddelenie Slovenského centra dizajnu. Zamestnanci tohoto oddelenia a celý tím SCD tak vytvorili podmienky pre zbieranie, dokumentáciu, výskum a ochranu predmetov kultúrneho dedičstva z oblasti dizajnu.

Vďaka voľným priestorom v Hurbanových kasárňach, ktoré si SCD prenajalo od MKSR, vzniklo miesto pre depozitáre a v podkrovnej galérii možnosť vystaviť zbierky v kurátorsky ucelenej výstave.

Múzeum dizajnu sa stalo jedinou štátnou inštitúciou tohoto zamerania na Slovensku. Napriek skromným prostriedkom na akvizície sa zbierky priebežne dopĺňali vďaka darom od samotných dizajnérov, dedičov, zberateľov alebo od nadšencov z radov širokej verejnosti.

Dizajn vždy odráža dobu, v ktorej vzniká – reaguje na potreby spoločnosti, prepája kultúru, technológiu a každodenný život. Iba s odstupom času naplno chápeme jeho význam a prínos. Slovenské centrum dizajnu a Múzeum dizajnu sú kľúčové inštitúcie, ktoré tento vývoj mapujú, chránia a sprostredkujú verejnosti.

Napriek tomu vždy čelili nejistote. Stále im hrozí, že dlhoročná odborná práca bude prerušená či znehodnotená. Verím, že verejnosť aj zodpovedné inštitúcie si uvedomia, aké dôležité je zachovať kontinuitu a podporiť dizajn ako súčasť našej kultúrnej identity.

Robert Paršo, vedúci VVO SCD

Čo je SCD?

Slovenské centrum dizajnu (SCD) vzniklo v roku 1991 ako odborná štátna príspevková organizácia Ministerstva kultúry SR. Jeho hlavnou úlohou je systematická podpora, výskum, dokumentácia a propagácia dizajnu ako kultúrnej hodnoty, nástroja spoločenského rozvoja a súčasti národnej identity. Dnes má 16 zamestnancov.

SCD je jediná inštitúcia na Slovensku, ktorá komplexne mapuje minulosť, prítomnosť i budúcnosť slovenského dizajnu – od archívnych materiálov a zbierkových predmetov až po podporu inovácií, edukáciu a experimentálny výskum. Súčasťou centra je **Múzeum dizajnu**, ktoré spravuje a uchováva vyše 15 000 objektov a dokumentov – od nábytku, cez módu, sklo, keramiku, priemyselné výrobky až po plagáty, knižný dizajn či multimédiá z 20. a 21. storočia.

Dôležitou súčasťou činnosti centra je publikačná, výstavná a vzdelávacia činnosť. Vydáva jediný odborný časopis o dizajne **Designum**, organizuje tematické výstavy, workshopy a diskusie pre odborníkov aj širokú verejnosť. V spolupráci s externými partnermi pravidelne participuje na medzinárodných projektoch a výstavách.

Od roku 1993 organizuje súťaž **Národná cena za dizajn**, ktorá oceňuje výnimočné výsledky v produktovom, grafickom, digitálnom aj študentskom dizajne. Súťaž zvyšuje kredit dizajnu doma aj v zahraničí. Za 32 rokov jej existencie sa prihlásilo 4038 prác a ocenenie získalo 285.

Vytvára tiež platformy ako **Inolab** – priestor pre experimentálny a sociálne uvedomelý dizajn – a prevádzkuje online databázu Dizajn na Slovensku.

SCD je oporným bodom pre profesionálov, inštitúcie aj verejnosť – priestorom, kde sa dizajn nielen uchováva, ale aj tvorí, kriticky reflektuje a posúva ďalej. Spravuje informačné systémy **Museion**, **IS Dizajn** a prevádzkuje rozsiahlu odbornú **knižnicu**.

Budova Hurbanových kasární

SLOVENSKÉ
CENTRUM
DIZAJNU

SLOVENSKÉ
MÚZEUM
DIZAJNU

NÁRODNÁ
CENA ZA
DIZAJN

GALÉRIA
DIZAJNU
SATELIT

KNIŽNICA
DIZAJNU

Inolab

Výskumno-vývojové
oddelenie SCD

designum

Otvorenie expozície NCD 2024. Komunikačný dizajn. Galéria v podkroví. Hurbanove kasárne, Bratislava.
Expozícia NCD 2023. Produktový dizajn. Pradiareň 1900, Bratislava.

Ako funguje SCD?

Riaditeľ Slovenského centra dizajnu

Mgr. art. Maroš SCHMIDT

– vyštudovaný transport dizajnér, realizoval vlastné projekty ako Ostblok a Barus Rattus a neskôr pôsobil ako vedúci SMD, aktívne sa podieľa na rozvoji a propagácii slovenského dizajnu.

Zástupkyňa riaditeľa

pre odborné záležitosti / vedúca ODIS

Mgr. Silvia SENEŠI LUTHEROVÁ, PhD.

– historička dizajnu, kurátorka, výskumníčka a kritička, ako pedagogička dlhodobo pôsobila na VŠVU.

Zástupkyňa riaditeľa

pre ekonomické záležitosti

Ing. Natália GALBAVÁ

Odborná asistentka riaditeľa a sekretariát

Mgr. Lucia LOVECKÁ

NCD

SCD je organizátorom **Národnej ceny za dizajn**, ktorá je najprestížnejším ocenením v oblasti dizajnu na Slovensku. Viac ako 30 rokov je synonymom kvality a inovácií. Slúži ako rešpektovaná platforma spájajúca profesionálov, výrobcov a verejnosť, podporuje spoluprácu a mapuje súčasný dizajn. Posilňuje prepojenie medzi priemyslom a vzdelávaním a pomáha popularizovať dizajn ako dôležitú súčasť kultúry a ekonomiky.

Najvýznamnejšie projekty a ich tvorcovia z oblasti komunikačného a produktového dizajnu získavajú vďaka tejto cene možnosť nezávislého posúdenia kvality medzinárodnou porotou, prezentácie, ocenenia a propagácie. Tvorcom prináša NCD uznanie, prestíž a zviditeľnenie ich práce a motivuje ich k tvorbe inovatívnych a kvalitných riešení.

Tento event výrazne zvyšuje kredit dizajnu doma aj v zahraničí. Za 32 rokov existencie sa uskutočnilo 22 ročníkov, prihlásilo sa 4038 prác a 285 získalo ocenenie.

NCD prispieva k formovaniu imidžu krajiny a zvyšuje jej kultúrnu hodnotu, podporuje kreatívny priemysel a pomáha Slovensku držať krok s globálnymi trendmi v dizajne a výrobe.

NCD dlhodobo funguje aj vďaka podpore generálneho reklamného partnera J&T Banke.

Koordinátorka Národnej ceny za dizajn /
Koordinátorka rozvoja spolupráce

Mgr. Zuzana BÖHMEROVÁ

– vyštudovaná kulturologička, skúsená projektová manažérka v oblasti vizuálnych umení.

SMD

Slovenské múzeum dizajnu je jedným z oddelení SCD. V roku 2014 bolo zaregistrované v registri múzeí a galérií pod číslom 105. Zbierky sú založené predovšetkým na daroch priamo od autorov dizajnérov alebo ich potomkov a blízkych. Spravuje diela od 381 darcov, čo predstavuje 265 zastúpených dizajnérov.

Obsahuje významné kolekcie, napríklad prototypy nábytku z Tatra nábytku Pravenec, ilustrácie Miroslava Cipára, kolekcie skla Rona Lednické Rovne, predmetov z materiálu futurit, hračiek z Tatrasmalt Pohorelá, svietidiel OMS, plagátov z Trienále plagátu Trnava a návrhov na topánky a príbory od Jána Čalovku.

Aktívne sa podieľa na záchrane diel z verejných priestorov, vrátane interiéru Vládného salónika na bratislavskom letisku a bývalej STV, lustra z Dolnej Krupej, svietidla z bývalého Parku kultúry a oddychu, z bývalého Istropolisu a ďalších.

V roku 2018 otvorilo prvú komplexnú expozíciu „100 rokov dizajnu“, mapujúcu vývoj dizajnu na Slovensku od roku 1918 po súčasnosť, ktorá predstavila viac ako 500 exponátov a stretla sa s veľkým záujmom odbornej aj širokej verejnosti.

Hoci stála expozícia bola ukončená v auguste 2024, múzeum sprístupnilo modernú virtuálnu prehliadku na webe SCD a pripravuje novú expozíciu v priestoroch bývalej Galérie Satelit.

Je centrom expertízy, zabezpečuje výskum, dokumentáciu a konzultácie.

Organizuje komentované prehliadky a vzdelávacie programy a zapožičiava diela na výstavy doma i v zahraničí.

Vedúca Slovenského múzea dizajnu, kurátorka a kustódka zbierok SMD

Mgr. Silvia KRUŽLIAKOVÁ

– vyštudovala dejiny umenia a kultúry a pôsobila ako projektová manažérka galérie Satelit, zameriava sa na slovenské logá, značky, knižnú grafiku a plagáty.

Kurátorka a správkyňa depozitárov SMD

Mgr. Gabriela ONDRIŠÁKOVÁ

– vyštudovala dejiny výtvarného umenia a štúdium ukončila diplomovou prácou o grafickom dizajnérovi Karolovi Rosmánym, vo výskume slovenského komunikačného dizajnu a publikovaní pokračuje.

Kurátorka a správkyňa depozitárov SMD

Mgr. Júlia Deáková

– kurátorka zbierky skla SMD, čerstvá absolventka Katedry dejín a teórie umenia, báda, publikuje a realizuje výstavy.

Juraj Marth: Fľaše, glazovaná kamenina, 90. roky 20. stor.
Zbierky SMD. Foto Adam Šakový.

Milan Bíroš: BAZ MNA 1000. BAZ, 1989. Foto archív SMD.

Juraj Mihalík: Cukorníčka s vrchnákom zo sady Kresba,
1994. Zbierky SMD. Foto Adam Šakový.

Lenka Sršňová, Ondrej Jób a Michaela Bednárová: Colorcode -
šaty, 2015. Zbierky SMD. Foto Jakub Gulyás.

Pohľad do výstavy „Rudolf Altrichter: My máme pravdu“
v Galérii Satelit. Výstava vznikla zo zbierok SMD.
Trvanie: 7. 9. 2017 – 15. 10. 2017

Oddelenie programov pre verejnosť

zabezpečuje programy a aktivity pre verejnosť. Jeho Galéria **Satelit** v Bratislave bola v rokoch 2007 – 2024 jedinečným a nenahraditeľným priestorom a kontaktným bodom dizajnu. Slúžila ako platforma pre prezentáciu, hodnotenie a popularizáciu dizajnu. Hostila výskumné projekty, diskusie, prednášky a výstavy desiatok slovenských a zahraničných autorov.

V roku 2025 Galéria Satelit prechádza transformáciou na **Klub dizajnu** a jej bývalé priestory budú slúžiť na novú expozíciu Múzea dizajnu. Chce sa stať moderným multifunkčným centrom, ktoré bude slúžiť dizajnérom.

OPPV zabezpečuje projekt **Fórum dizajnu**, ktorý už viac ako štvrtstoročie prináša prezentáciu mladého dizajnu z vysokoškolského prostredia v rámci veľtrhu **Nábytok a bývanie** v Nitre. Umožnil mladým, začínajúcim dizajnérom prezentovať tvorbu pred tisíckami návštevníkov a potenciálnymi partnermi.

Vedúca Oddelenia

produkcie a programov pre verejnosť

Mgr. Gabriela RYBÁRIKOVÁ

– vyštudovala Pedagogiku výtvarného umenia a pracovala ako lektorka animačných programov Deti vo forme, je spoluautorkou viacerých detských sprievodcov.

Nebáť sa dizajnu! Týždňový workshop pre deti vo veku 8-14 rokov s profesionálnymi dizajnérmí v priestoroch Galérie Satelit. Leto 2019.

6 dizajn:cre:um

Oddelenie dokumentácie a informačných služieb

je nepostrádateľnou pamäťovou bankou slovenského dizajnu. Zhromažďuje, analyzuje a sprístupňuje unikátne databázy (diela, osobnosti, výrobcovia, publikácie, výstavy) prostredníctvom informačného systému **IS Dizajn**. V roku 2024 obsahoval 12 753 záznamov a neustále rastie.

ODIS spravuje aj jednu z mála **odborných knižníc** v strednej Európe. Ponúka tisíce kníh, časopisov, katalógov a archívnych materiálov, ktoré sú neoceniteľným zdrojom pre výskum, vzdelávanie a popularizáciu dizajnu. V roku 2024 knižnica disponovala fondom 4005 knižných jednotiek a zaznamenala 4116 výpožičiek. Poskytuje informačné zabezpečenie pre výskum a spolupracuje so sieťou knižníc.

ODIS spravuje aj webové sídlo SCD, kde nájdete články, osobnosti, diela a kalendár dizajnu a komunikáciu na sociálnych sieťach. Zabezpečuje digitalizáciu periodika **Designum** a muzeálnych zbierok.

Vedúca Oddelenia

dokumentačno-informačných služieb

Mgr. Silvia SENEŠI LUTHEROVÁ, PhD.

Špecialistka pre dizajn a multimédiá – Oddelenie dokumentácie a informačných služieb / PR manažérka Národnej ceny za dizajn

Mgr. Katarína BARLOKOVÁ

Knihovníčka

Mgr. Lucia GUČMANOVÁ

SCD vydáva časopis **Designum**, ktorý je od roku 1994 jedinou odbornou revue o dizajne na Slovensku. Vychádza štyrikrát ročne a vytvára priestor pre odborný dialóg a dokumentuje vývoj dizajnu. Za 30 rokov vydalo 135 tlačenej verzií.

V súčasnosti má na slovenskej dizajnerskej scéne významnú úlohu a hodnotu. Je považovaný za kľúčový pre formovanie a dokumentáciu slovenskej scény dizajnu, slúži ako „svedectvo“ a „archív“ pre budúcnosť a inšpiroval prvé pôvodné slovenské publikácie o dizajne.

Aj v digitálnom veku si jeho tlačenej forma zachováva zmysel ako fyzický objekt, ktorý sa odkladá do knižnice, pričom ideálna je kombinácia tlačenej verzie pre hlbšie témy a digitálnych platforiem pre rýchlejšiu reakciu na aktuálne podnety.

Práve online platforma **e-designum**

(fungujúca od 2017, ktorej napĺňanie bolo pozastavené pre konsolidáciu v roku 2025) prinášala takéto aktuálne a odborné pohľady.

Designum a edičná činnosť SCD fungujú aj vďaka podpore spoločnosti Antalis.

Vedúca Redakcie Designum

a vedúca redaktorka časopisu Designum

Mgr. Jana ORAVCOVÁ, PhD.

– historička umenia, kurátorka a kritička.

Venuje sa súčasnemu umeniu, vizuálnej kultúre a dizajnu. Viedla súťaž Cena Oskára Čepana, je autorkou viacerých odborných publikácií.

Pohľad do čítárne knižnice SCD v budove na Jakubovom námestí č. 12 (3. posch.) v Bratislave. Obálka časopisu Designum 1/2025.

Pohľad do výstavy Retrotopia. Design for Socialist Spaces (interiér Vládneho salónika, autori: Vojtech Vilhan, Ján M. Bahna, Vladimír Kompánek / Slovensko), Kunstgewerbemuseum + Kulturforum 2023, © Staatliche Museen zu Berlin / David von Becker

Výstava ŠUR v Slovenskom inštitúte vo Viedni. 2019.

Farebná šed. Výstava produktového dizajnu 60. - 70. rokov z ČSSR—NDR. Galéria v podkroví Hurbanových kasární v Bratislave, 2016.

Nebáť sa moderny! Výstava pri príležitosti 90. výročia zloženia ŠUR v Bratislave, 2019. SNM — Historické múzeum, Bratislavský hrad.

Laminátový model Tatra 603 X4. Foto z článku Maroša Schmidta Limuzína Tatra 603 X a snívanie o slovenskom coupé. Designum 4/2017.

VVO

Vedecko-výskumné oddelenie vzniklo vďaka finančnej podpore z EFRR / programu spolupráce **Interreg V-A SR** — Rakúsko 2014 — 2020. Témou spájajúcou všetky aktivity projektu je cezhraničná spolupráca inštitúcií dizajnu a hlavne **Dizajn a inovácie**. Momentálne je projekt do roku 2026 vo fáze udržateľnosti.

Inolab mapuje stratégie, ktorými dizajn reaguje na výzvy súčasnej spoločnosti — sociálne otázky, potrebu udržateľných riešení a využívania inovatívnych materiálov, zodpovednosť a možnosti riešenia aktuálnych problémov v spolupráci inštitúcií zo sféry dizajnu.

Medzi významné projekty VVO patrí vývoj softvéru **H.U.R.B.A.N. Selector** na hybridizáciu 3D modelov, ktorý je na webe SCD zdarma prístupný pre záujemcov. Vývoj funkčného prototypu **Tatra 603X Coupé** v spolupráci s Jánom Cinom, autorom pôvodného dizajnu vozidla z roku 1963.

Dnes sa zameriava aj na výskum umelej inteligencie a jej vplyvu na tvorbu dizajnu a vývoj užitočných lokálnych AI riešení.

Dlhodobý a podrobný výskum prvej prvej verejnej výtvarnej školy na Slovensku, **Školy umeleckých remesiel** (1928—1939), ktorá pôsobila v Bratislave, viedol k reprezentatívnym výstavám, tematickým seminárom a tvorbe výpravných kníh v slovenskom a anglickom jazyku.

VVO tiež buduje **Knižnicu materiálov LOMA**, unikátnu zbierku moderných a experimentálnych materiálov pre dizajnérov, vrátane mapovania najaktuálnejších výrobných postupov, ktoré propaguje formou prednášok na témy inovácie a udržateľnosti.

VVO zároveň slúži na propagáciu aktivít SCD prostredníctvom **Dizajn:cre:um** a ako podpora pri digitalizácii a automatizácii procesov v SCD.

Vedúci vedecko-výskumného oddelenia

Mgr. art. Robert PARŠO

— grafický dizajnér, freelancer, kultúrny prieskumník a aktivista. Spoluzakladateľ BuryZone, exprezident TPT. Zaoberá sa štúdiom AI, moderných materiálov a vlastnou i nevlastnou umeleckou tvorbou.

Odborná pracovníčka VVO

Mgr. Klára PREŠNAJDEROVÁ, PhD.

— pracovala ako projektová asistentka v MAK vo Viedni. Získala doktorát v odbore literárna veda. V rámci svojho výskumu sa venuje najmä reforme umeleckých škôl v prvej polovici 20. storočia. Popri publikačnej činnosti pôsobí aj ako kurátorka.

Nenápadná reforma verejnej inštitúcie

Séria článkov bývalej riaditeľky SCD Márie-Beňáčkovej Riškovej rekapituluje jej štvorročné pôsobenie (2016 – 2020), mapujúc úsilie o rozvoj inštitúcie. (scd.sk)

Klub dizajnu – podcast

Série rozhovorov o ľuďoch a osobnostiach zaoberajúcich sa dizajnom.

Ako vzniklo SMD

Prečo a ako vzniklo samotné Slovenské múzeum dizajnu, komu vďačíme za základ múzejných zbierok a z akých rozličných prostredí sa dokázali ľudia spojiť pre spoločný cieľ. (youtube video)

K dejinám dizajnu na Slovensku

Jednotlivé texty bohato sprevádzané obrázkovou dokumentáciou pripravilo 22 autorov reprezentujúcich niekoľko generácií historikov dizajnu. (publikácia)

Prvá expozícia Slovenského múzea dizajnu skončila, pripravujeme novú.

Rozhovor Ľubice Pavlovičovej s riaditeľom SCD Marošom Schmidtom (e-designum).

100 rokov dizajnu

Výber zo zbierok Slovenského múzea dizajnu (SMD), prezentovaný v prvej dlhohtrvajúcej expozícii (2018 – 2024), s cieľom doplniť prázdne miesta v dejinách slovenského dizajnu. (virtuálna prehliadka)

Na ceste do múzea dizajnu

Katarína Hubová – „Na založenie múzea sme sa pripravovali systematicky vlastne už hneď po nástupe do SCD.“ (scd.sk)

Nové kapitoly z dejín dizajnu

Prvá ucelená koncepcia dejín dizajnu od slovenského autora, medzinárodne uznaného odborníka v tejto oblasti, Zdena Kolesára. Reedícia publikácie z rokov 1999 a 2000 rozšírená o slovenský dizajn a prepracovanú obrazovú prílohu. (publikácia)

Obálka: Mária Račková, Pohár NCD23, zo zbierky skla SMD, 2023.

Texty: Robert Paršo, VVO SCD.

Korektúry: Klára Prešnajderová, Silvia Lutherová, Maroš Schmidť.

Foto: Archív SCD, SMD a VVO, Adam Šakový, Jakub Gulyás.

Príloha je súčasťou časopisu **PrintProgress**.

SCD na Youtube

Videá z diskusií, upútavky k NCD, Klub dizajnu a rozhovory o Expozícii 100 rokov dizajnu / Slovensko 1918 – 2018.

ŠUR v Bratislave 1928 – 1939

So ŠUR, prvou verejnou výtvarnou školou na našom území, sa spájajú začiatky výučby dizajnu, fotografie, filmu, aranžérstva, scénografie či výtvarnej pedagogiky. (publikácia)

Predaj časopisu Designum

Jediný a zároveň jedinečný odborný časopis o dizajne na Slovensku, ktorý vychádza nepretržite už viac ako 30 rokov. Nové vydania prináša štyrikrát ročne.